

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w W.
przeciwko L.Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 6 września 2018 r.,

zażalenia pozwanego na wyrok Sądu Okręgowego we W.

z dnia 6 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ca [...] /17,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy we W. uchylił na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. wyrok Sądu Rejonowego we W. którym zostało oddalone powództwo Agencji Nieruchomości Rolnych w W. o zasądzenie wynagrodzenia za korzystanie przez pozwanego bez tytułu prawnego z nieruchomości wchodzącej w skład Zasobu i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że pozwany w okresie od stycznia 2004 r. do 28 lipca 2014 r. użytkował nieruchomość rolną o powierzchni 3,6 ha i deklarował ją we wnioskach o dopłaty obszarowe do roku 2013 r. W grudniu 2012 r. odmówił zapłaty wynagrodzenia informując, że około 10 lat wcześniej złożył wniosek o kupno działki, na który nie otrzymał odpowiedzi, co przyjął za milczącą zgodę na

uprawianie gruntu. Pismem z dnia 28 maja 2014 r. pozwany został wezwany do wydania nieruchomości w dniu 25 czerwca 2014 r., zwrotu podatku od nieruchomości i zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie. W odpowiedzi poinformował, że wyda grunt po zbiorze rzepaku i dokonał tego po ponownym wezwaniu z dnia 4 lipca 2014 r. w dniu 28 lipca 2014 r., a w dniu 5 sierpnia 2014 r. został sporządzony protokół zdawczo - odbiorczy. Pismami z dnia 9 marca 2015 r. i 17 kwietnia 2015 r. powódka odmówiła zgody na umorzenie zadłużenia. Żona pozwanego choruje na schizofrenię a syn na nowotwór.

Podstawą oddalenia powództwa było uznanie, że zachodzą podstawy do zastosowania art. 5 k.c. oraz przyjęcie, że doszło do przedawnienia roszczenia na podstawie art. 299 k.c. wobec zwrotu rzeczy w dniu 28 lipca 2014 r.

W ocenie Sądu Okręgowego nie została rozpoznana istota sprawy, bo Sąd Rejonowy poczynił nie tylko częściowo wadliwe ale i niepełne ustalenia faktyczne, a zgromadzony materiał dowodowy poddał ocenie z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c.

Wskazał, że Sąd ten nie rozpoznał w istocie zasadności żądania poprzestając na nieuzasadnionej, na tym etapie postępowania, ocenie roszczenia w aspekcie art. 5 k.c. i zarzutu przedawnienia tylko co do terminu określonego w art. 229 k.c. z pominięciem zagadnienia wymagalności roszczenia oraz terminu przedawnienia określonego w art. 118 k.c. oraz błędnym ustaleniem daty zwrotu nieruchomości.

Sąd drugiej instancji przesądził również, że pozwany był posiadaczem w złej a nie w dobrej wierze. Wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu należy rozważyć, czy doszło do przedawnienia roszczenia przy uwzględnieniu terminu określonego w art. 118 k.c. a jeżeli tak, to w jakiej części i w jakiej wysokości, co wymaga zweryfikowania za pomocą dowodu z opinii biegłego i dopiero wówczas rozważenie zastosowania art. 5 k.c.

W zażaleniu na powyższy wyrok pozwany zarzucił naruszenie przez niewłaściwe zastosowanie art. 386 § 4 k.p.c. w następstwie błędnego przyjęcia, że zaistniały przesłanki prawne i faktyczne do uchylenia wyroku z powodu nierozpoznania istoty sprawy i wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wbrew twierdzeniu skarżącej Sąd Okręgowy wskazał na przesłanki uchylenia wyroku w aspekcie art. 386 § 4 k.p.c. stwierdzając nierozpoznanie istoty sprawy wskutek nierozpoznania zasadności żądania i poprzestanie na ocenie żądania w aspekcie art. 5 k.c. i zarzutu przedawnienia tylko co do terminu określonego w art. 229 k.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że kontrola dokonywana w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny, a zażalenie ma służyć zbadaniu, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. a więc, czy powołana przez sąd przyczyna opiera się na jednej z przesłanek ustawowych. Dokonana kontrola ma charakter czysto procesowy, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Niedopuszczalne jest więc badanie merytoryczne stanowiska sądu drugiej instancji i kontrola materialnoprawnej podstawy orzeczenia, ta jest zarezerwowana bowiem do przeprowadzenia wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Konsekwencją jest wąskie określenie granic kognicji Sądu Najwyższego, a odmienne ich ujęcie jest niedopuszczalne (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12 z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ.).

W przypadku wskazania przez sąd drugiej instancji nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji jako podstawy uchylenia wyroku, zakres kognicji Sądu Najwyższego ogranicza się do zbadania, czy sąd odwoławczy prawidłowo rozumiał to pojęcie oraz czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji, natomiast poza tym zakresem pozostaje prawidłowość poglądu prawnego wyrażonego przez ten sąd.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września

1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, LEX nr 50750, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635, z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Z tej przyczyny poza kontrolą Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość dokonanej przez Sąd drugiej instancji analizy materiału dowodowego i dokonanych przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych w aspekcie art. 233 § 1 k.p.c., istnienia na tym etapie postępowania podstaw do zastosowania art. 5 k.c. oraz poglądu prawnego w przedmiocie przedawnienia roszczenia. Te wszystkie argumenty, które żalący, błędnie pojmując charakter wniesionego środka odwoławczego, odniósł do merytorycznego stanowiska Sądu Okręgowego, pozostają bez wpływu na ocenę, czy Sąd prawidłowo zastosował art. 386 § 4 k.p.c.

Uwzględnienie podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia, w razie stwierdzenia wadliwości tego rozstrzygnięcia i braku przeprowadzenia postępowania dowodowego w celu stwierdzenia, czy ustalona podstawa faktyczna uzasadnia roszczenie powoda i pozwala na zastosowanie danej normy prawa materialnego, prowadzi do przyjęcia, że nie została rozpoznana istota sprawy. Rozpoznanie istoty sprawy prowadzi bowiem do oceny, czy roszczenie powoda jest uzasadnione i w jakiej wysokości. Przyjęcie, że roszczenie jest przedawnione wymaga ustalenia, że jest ono zasadne, w jakiej dacie stało się wymagalne, czy upłynął okres przedawnienia i czy w razie zakreślenia przez przepis ustawy terminu do dochodzenia roszczenia, termin ten upłynął, czy nie. Uznanie przez Sąd drugiej instancji, że nie została rozpoznana kwestia zasadności roszczenia i brak jest ustaleń umożliwiających ocenę zarzutu przedawnienia a więc przesłanki materialnoprawnej unicestwiającej roszczenie, odpowiada treści art. 386 § 4 k.p.c. w zakresie przesłanki nierozpoznania istoty sprawy. Wskazać także trzeba, że nierozpoznanie istoty sprawy następuje także w sytuacji dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i konieczności czynienia przez sąd odwoławczy po raz pierwszy lub ponownie wszystkich ustaleń faktycznych. Czyni to zasadne uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji z uwagi na obowiązek respektowania

konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNIC z 2013 r., nr 5, poz. 68).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.

jw

ał